

Dr. Skirmantas BIKELIS

Lietuvos teisės instituto Baudžiamosios
justicijos tyrimų skyriaus
vyriausiasis mokslo darbuotojas
Ankštoji g. 1A, LT-01109 Vilnius
Tel. (8 5) 210 16 69
El. p. *skirmantas.bikelis@teise.org*

NUSIKALTIMO PADARYMO PRIEMONĖS DALIES KONFISKAVIMAS AR JOS VERTĖS DALIES IŠIEŠKOJIMAS IŠ PROPORCINGUMO PRINCIPO PERSPEKTYVOS

Straipsnyje pristatomas platesnis, nei Lietuvoje kol kas įprasta, sprendimų dėl nusikaltimo padarymo priemonės konfiskavimo spektras. Pateikiami pavyzdžiai ir argumentai, kokiose situacijose ir kodėl su teisingumo ir proporcingumo principais labiau derėtų ne vienas iš kraštutinių tradicinių sprendimų – nekonservuoti nusikaltimo padarymo priemonės (jos vertės) arba ją konfiskuoti visa apimtimi, bet proporcingą pusiausvyrą tarp visuomenės intereso ir kaltininką (ir jo šeimą) baudžiančios naštos apimtį išlaikantis sprendimas – konfiskuoti dalį nusikaltimo padarymo priemonės ar jos vertės.

ĮVADAS

Nusikaltimo padarymo priemonės konfiskavimo taikymo klausimai visuomet buvo aktualūs kontrabandos ir neteisėto disponavimo akcizinėmis prekėmis bylose, taip pat bylose dėl neteisėto disponavimo kitais reguliuojamais dalykais, pavyzdžiui, narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis. 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojus įstatymui¹, įtvirtinusiame baudžiamąją atsakomybę už vairavimą stipriai apsvaigus nuo alkoholio (Baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 281 straipsnio 7 dalis), bylų, kuriose kilo nusikaltimo padarymo priemonės konfiskavimo taikymo klausimų, labai ženkliai padaugėjo. Tiek dėl tokių

¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 47, 176, 220, 221, 272, 273, 281, 284 straipsnių pakeitimo įstatymas // TAR, 2015-07-10, Nr. 11240 ir jį pakeitęs (įsigaliojimo laiką pavėlinęs) Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 47, 176, 220, 221, 272, 273, 281, 284 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XII-1871 9 straipsnio pakeitimo įstatymas // TAR, 2016-03-29, Nr. 6428.

bylų gausos, tiek dėl to, kad BK 281 straipsnyje numatytas nusikaltimas nėra sunkus (skirtingai nuo anksčiau minėtų nusikaltimų), nusikaltimo padarymo (transporto) priemonių konfiskavimo ar jų vertės išieškojimo būtinumo, jo apimties ir proporcingumo klausimas tapo dar aktualesnis ir aštresnis. Aštresnė ir platesnė šio klausimo perspektyva suintensyvino ir teisinės minties, ieškant optimalaus sprendimo, raidą.

Šiame straipsnyje siekiama parodyti visą klausimo dėl transporto priemonės konfiskavimo (ar jos vertės išieškojimo) galimų sprendimų spektrą, atskleisti vienokių ar kitokių sprendimų privalumus ir trūkumus ir paskatinti tolimesnį teisinės minties vystymąsi siekiant, kad šioje srityje baudžiamoji politika būtų subalansuota, teisinga ir racionali.

Tradiciškai Lietuvos teisinėje sistemoje svarstomi tik du kraštutiniai nusikaltamos veikos padarymo priemonių konfiskavimo ar vertės išieškojimo variantai – konfiskavimas (vertės išieškojimas) visa apimtimi arba visiškai konfiskavimo (vertės išieškojimo) netaikymas. Tačiau tai tik kraštinės sprendimų spektro pozicijos. Tarp jų yra platus dalies turto konfiskavimo ar jo dalies vertės išieškojimo variantų pasirinkimas, galintis leisti teismui rasti labiausiai subalansuotą sprendimą.

Iš karto norėčiau atkreipti dėmesį, kad šio straipsnio nagrinėjimo dalykas yra ne konfiskavimo apskritai, bet *nusikaltimo padarymo priemonių* (toliau – ir NPP) konfiskavimo taikymo problematika. Pajamų iš nusikalstamos veikos ir nusikaltimo padarymo priemonių konfiskavimo problematika turi nemažai reikšmingų skirtumų. Iš jų bene pagrindinis yra skirtingas vieno ir kito konfiskavimo porūšių² santykis su proporcingumo principu. Pajamų iš nusikalstamos veikos (nusikalstamos veikos rezultato) konfiskavimas faktiškai yra kaltininko (ir nukentėjusiojo) turčinės padėties *status quo* atkūrimo priemonė. Tokia priemonė iš esmės negali pažeisti Konstitucijos 23 straipsnyje ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencijos) pirmojo protokolo 1 straipsnyje įtvirtintos nusikalstamą veiką padariusio asmens teisės į nuosavybę. Atitinkamai tokio konfiskavimo proporcingumo klausimas paprastai net neturėtų kilti³. Sprendžiant dėl nusikalstamos veikos rezultato konfiskavimo, esminė problema yra (ar turėtų būti) – ar konkretus turtas apskritai laikytinas nusikalstamos veikos rezultatu. Jei taip – jis visa apimtimi konfiskuojamas, jei ne – tai ne. Užtat nusikaltimo padarymo priemonės konfiskavimas

² Vokiškojoje tradicijoje šių teisinių instrumentų skirtingumas ilgą laiką buvo pabrėžiamas net sąvokų lygmeniu, nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimą įvardijant *der Verfall*, o nusikalstamos veikos priemonių konfiskavimą – *die Einziehung*. Tiesa, šio skirtumo įstatyme atsisakyta 2017 metų pakeitimais: *Gesetz zur Reform der strafrechtlichen Vermögensabschöpfung vom 13. April 2017 (BGBl. I S. 872)*.

³ Ši teiginį riboja diskutuotinos praktikos, kai nusikalstamos veikos rezultatas konfiskuojamas pagal *bruto* principą, t. y. konfiskuojamas ne nusikaltimo rezultatas, o visos iš jo gautos pajamos, neatskaitant iš nuosavų kaltininko lėšų patirtų sąnaudų.

yra nukreiptas į dažnai teisėtomis lėšomis įgytą nuosavybę (ginamą Konstitucijos 23 straipsnio ir Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnio), dėl ko, jį taikant, proporcingumo principas įgyja esminę reikšmę. Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) praktikoje teigiama, kad pagal Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnio reikalavimus į nuosavybę nukreiptos priemonės turi išlaikyti teisingą pusiausvyrą, t. y. turi būti išlaikytas proporcingumas tarp viešojo intereso poreikių ir asmens teisės netrukdomai naudotis savo turtu apsaugos reikalavimų, kad asmeniui nebūtų užkrauta individuali ir pernelyg didelė našta⁴. Proporcingumas – tai sąžiningas balansas (angl. *fair balance*) tarp visuomenės intereso tenkinimo poreikio ir asmens pamatinių teisių apsaugos. Šis balansas būtų pažeistas, jei asmeniui tenkanti našta būtų „išskirtinė ir perteklinė“ (angl. *an individual and excessive burden*)⁵. Taip pat Konstitucinis Teismas ir, juo remdamasis, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – ir LAT) turtinio pobūdžio priemonių taikymo baudžiamosiose bylose (ir konkrečiai konfiskavimo) kontekste yra pabrėžę, kad asmens nuosavybės apsaugos principas reikalauja, kad ribojant asmens nuosavybę **turi būti paisoma proporcingumo principo**, pagal kurį įstatymuose numatytos priemonės turi atitikti siekiamus visuomenei būtinus ir konstituciškai pagrįstus tikslus⁶. Galima pridurti, kad į proporcingumo principą būtina deramai atsižvelgti visuomet, taip pat ir tuomet, kai vieno ar kito pobūdžio teisės pažeidimų atžvilgiu yra griežtinama baudžiamoji politika.

Nusikaltimo padarymo priemonių konfiskavimo ypatumai, jų prigimties ir proporcingumo klausimai lietuviškoje mokslinėje literatūroje nagrinėti dar ne tiek jau daug. Bene pirmą kartą moksliniame darbe šiais klausimais buvo pasisakyta R. Paužaitės 2009 m. straipsnyje „Iš nusikalstamos veikos gautas turtas kaip konfiskuotino turto rūšis“⁷. Vėliau jis sulaukė detalesnės analizės šio straipsnio autoriaus bei jo kolegų 2012, 2014 ir 2017 metų darbuose⁸.

⁴ EŽTT sprendimai bylose *Sun prieš Rusiją* (pareiškimo Nr. 31004/02), *Ismaylov prieš Rusiją* (pareiškimo Nr. 30352/03), taip pat žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartį byloje Nr. 2K-7-130-699/2015.

⁵ EŽTT 1986 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *James prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 8793/79. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57507>>. Ši byla yra itin reikšmingas precedentas. Joje suformuluotos proporcingumo principo aiškinimo nuostatos vėliau cituojamos kitose bylose, kuriose sprendžiamas nuosavybės teisės ribojimų pagrįstumo ir proporcingumo klausimas remiantis Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsniu.

⁶ Konstitucinio Teismo 2011 m. sausio 31 d., 2013 m. vasario 15 d., 2013 m. liepos 5 d., 2013 m. gruodžio 20 d. nutarimai, kasacinė nutartis baudžiamosiose bylose Nr. 2K-P-100-222/2015, 2K-2K-7-304-976/2016.

⁷ *Paužaitė R.* Iš nusikalstamos veikos gautas turtas kaip konfiskuotino turto rūšis // *Jurisprudencija*, 2009, Nr. 4(4), p. 195–214.

⁸ *Bikelis S.* Permaštant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (II). Konfiskavimo ir mo-

I. PRAKTINĖS SITUACIJOS

Kol kas nesigilinant į teisinę klausimo pusę, pažymėtina, kad techniškai dalies NPP konfiskavimas įmanomas ne taip jau retai. Štai keletas pavyzdžių. Visų pirma tai įmanoma, kai NPP yra ne vientisa, o sudaryta iš kelių dalių, kurios netgi gali būti registruotos kaip atskiros transporto priemonės (pvz., vilkikas su puspriekabe, lokomotyvas su vagonais).

K iš Rusijos Federacijos per Lietuvos Respublikos valstybės sieną Pagėgių pasienio kontrolės postą, būdamas traukinio šilumvežio mašinistu, geležinkeliu vagonu-cisterna įvežė 22 dėžes, kuriose buvo 10 810 pakelių cigarečių „Saint George Lights“ su Rusijos Federacijos banderolėmis, kurių vertė 38 159,30 Lt (1 1052 Eur), nepateikęs jų muitinės kontrolei, vėliau sustabdė šilumvežį sutartyje vietoje, Kelmės rajone, geležinkelio tarpstotėje Viduklė–Tytuvėnai 43 km 5 pikete, kad kontrabandos būdu į Lietuvos teritoriją įvežtas cigaretes perduotų L ir ikiteisminio tyrimo metu nenustatytam asmeniui.⁹

Šioje byloje, nepaisant to, kad traukinys buvo nusikaltimo padarymo priemone, bylą nagrinėjęs teismas nesprenė nei dalies jo (cisternos, kurioje buvo gabenamos cigaretės), nei viso sąstato konfiskavimo ar jo vertės išieškojimo iš kaltininko klausimo.

Antra, dalies NPP konfiskavimas įmanomas, jeigu nuo vientisos transporto priemonės galima atskirti tam tikras jos dalis (pvz., vilkiko kuro bakus su įrengtomis slėptuvėmis, puspriekabėje įrengtas slėptuves ir pan.).

Lietuvos apeliacinio teismo byloje, kurioje nuteistasis buvo nuteistas už tai, kad vilkiko su puspriekabe kuro bakuose neteisėtai gabeno cigarečių, teismas nutarė pakeisti žemesnės instancijos teismo sprendimą konfiskuoti vilkiką su puspriekabe ir grąžinti savininkei vilkiką be kuro baku. Teismas nenustatė objektyvių duomenų dėl bent viename iš Lietuvos Respublikos BK 72 straipsnio 4 dalies atitinkamų punktų numatytų pagrindų konfiskuoti buvimo, kadangi vilkiko savininkė nežinojo, neturėjo ir negalėjo žinoti, kad šis turtas bus naudojamas baudžiamojo įstatymo uždraustoms veikoms daryti.¹⁰

Galiausiai visuomet įmanoma taikyti NPP vertės dalies išieškojimą, jeigu teismas tam mato pagrindą.

kestinių priemonių taikymo klausimai // Teisės problemos, 2013, Nr. 1(79), p. 43–57; *Bikelis S. (ats. red.), Čepytė B., Girdauskas M., Medelienė A., Mulevičius M., Simaitis R., Žekas T.* Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Klasikiniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Kolektyvinė monografija. Vilnius: Justitia, 2014; *Bikelis S., Giedrytė-Mačiulienė R., Mickėnienė I., Venckevičienė J.* Cigarečių neteisėta apyvarta: kompleksinė reiškinio ir kontrolės priemonių analizė. Monografija. Vilnius: Eugrimas, 2017.

⁹ Šiaulių apygardos teismo byla Nr. 1-73-300/2009.

¹⁰ Lietuvos apeliacinio teismo nutartis byloje Nr. 1A-201/2013.

Vilniaus apygardos teismas iš K, kuri buvo atleista nuo baudžiamosios atsakomybės už tai, kad, būdama apsvaigusi nuo alkoholio, kai jos kraujyje buvo daugiau negu 1,5 promilės alkoholio (kraujyje rasta 1,80 promilės etilo alkoholio), vairavo 20 760 Eur vertės jai autoserviso suteiktą naują pakaitinį automobilį, įvertinęs tai, kad visos automobilio vertės priteisimas jai būtų neproporcingai griežtai baudžianti priemonė, nusprendė išieškoti iš K dalį konfiskuotinos automobilio vertės – 8000 EUR.¹¹

II. TEISINIO REGULIAVIMO GALIMYBĖS

Teisė nėra objektyvi duotybė, teisė yra žmogaus kūrinys siekiant racionaliausio visuomenėje priimtiniomis vertybėmis pagrįsto santykių suregulavimo. Kūrybinį teisės aspektą galima iliustruoti NPP konfiskavimo reguliavimo galimybių įvairove. NPP ar jos vertės konfiskavimas gali būti sureguliuotas iš esmės trejopai.

Pirma, kaip vienareikšmis imperatyvas konfiskuoti NPP arba jos vertę, nepaliekant teismui diskrecijos ir galimybių įvertinti tokio sprendimo bylos aplinkybių ir proporcingumo principo kontekste. Toks reguliavimas išreiškia aiškią griežtą politinę valią, o kartu nerodo pasitikėjimo teisingumo sistemos kompetencija ir valia kiekvienoje byloje pagal jos konkrečias aplinkybes tinkamai nuspręsti dėl turto konfiskavimo būtinybės.

Tokio reguliavimo modelį atspindi BK 72 straipsnyje vartojamos formuluotės: „kaltininkui priklausantis konfiskuotinas turtas privalo būti konfiskuojamas visais atvejais“ (3 dalis), „kitam fiziniam ar juridiniam asmeniui priklausantis konfiskuotinas turtas konfiskuojamas, <...> jeigu <...>“ (4 dalis), „teismas iš kaltininko ar kitų šio straipsnio 4 dalyje nurodytų asmenų išieško konfiskuotino turto vertę atitinkančią pinigų sumą“ (5 dalis).

Antra, įstatyme gali būti numatyta diskrecinė alternatyva teismui konfiskuoti arba nekonfiskuoti NPP. Šį reguliavimo variantą galima būtų prilyginti dilemai „viskas arba nieko“, kai vienintelis galimas sprendimas teismui, manančiam, kad visa apimtimi taikomas NPP konfiskavimas būtų ne visai adekvatus ir proporcingas – visiškas NPP konfiskavimo netaikymas. Pažymėtina, kad tokiose situacijose ir visiškas NPP konfiskavimo netaikymas gali būti nevisiškai adekvatus bylos aplinkybėms ir prieštarauti teisingumo principui. Esant tokiam reguliavimui, teismui kartais tenka rinktis mažesniąją iš dviejų „blogybių“ – per griežto arba per švelnaus sprendimo.

Pažymėtina, kad šios dilemos kategoriškumą gali šiek tiek sušvelninti galimybė į NPP vertės išieškojimo ar neišieškojimo faktą atsižvelgti parenkant baudos dydį arba skiriant ar neskiriant įmoką į nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondą ar skiriant / neskiriant kitų baudžiamojo poveikio priemonių. Antai teismų praktikos

¹¹ Vilniaus apygardos teismo nuosprendis byloje Nr. 1A-560-312/2017.

taikant konfiskavimą apžvalgoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teismų praktikos apibendrinimo departamentas yra pažymėjęs, kad „jeigu taikant turto konfiskavimą gali būti pažeistas proporcingumo principas (pvz., konfiskuojama didelės vertės transporto priemonė, kuria buvo gabenami namų gamybos alkoholiniai gėrimai), į šią aplinkybę teismas gali atsižvelgti skirdamas bausmę“¹². Kita vertus, tuomet, kai konfiskuotinos NPP vertė yra du ar daugiau kartų didesnė nei skirtina bauda (žr. 1 lentelę toliau tekste), galimybės skiriant baudą pakankamai atsižvelgti į didelę konfiskuotinos NPP vertę yra labai ribotos.

Diskrecinis reguliavimo modelis atsispindi BK 67 straipsnio 2, 4 ir 5 dalyse, pavyzdžiui, šio straipsnio 2 dalyje numatyta, kad „pilnamečiam asmeniui, atleistam nuo baudžiamosios atsakomybės <...>, gali būti skiriamos šios baudžiamojo poveikio priemonės: <...> 7) turto konfiskavimas“.

Trečia, teisinis reguliavimas gali leisti ir labai platų sprendimų spektrą: leisti konfiskuoti dalį NPP arba jos vertės arba taikyti konfiskavimą visa apimtimi, arba jo visiškai netaikyti. Toks reguliavimas ne tik neatima iš teismo sprendimo teisės, bet ir neapriboja teismo sprendimų iki „viskas arba nieko“ dilemos, bet suteikia plačią galimybę parinkti optimaliausią, adekvačiausią bylos aplinkybėms sprendimą.

Pastarasis reguliavimo variantas nėra atspindėtas Lietuvos Respublikos BK tekste, bet jis išplaukia iš konstitucinių teisingumo ir proporcingumo principų (tai įrodi-
nėjama toliau tekste). Pavyzdį, kai baudžiamajame įstatyme yra tiesiogiai numatyta teismo teisė spręsti ne tik dėl konfiskavimo skyrimo būtinybės, bet ir dėl optimalios konfiskavimo apimties, galima rasti Vokietijos baudžiamajame kodekse. Bendrojoje konfiskavimo normoje Vokietijos BK 74 straipsnyje, skirtingai nuo Lietuvos BK 72 straipsnio, nėra imperatyvo taikyti konfiskavimą¹³, o Vokietijos BK 74f straipsnyje (buvusiame 74b) minima teismo teisė konfiskuoti tik dalį konfiskuotino turto, jeigu teismas mano, kad tai būtų pakankamai veiksminga ir proporcinga priemonė (šia teise teismas negali pasinaudoti tais retais ir specifiniais atvejais, kai įstatymas nustato imperatyvą konfiskuoti)¹⁴.

¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teismų praktikos apibendrinimo departamentas, *Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą (BK 72 straipsnis) apžvalga* // Teismų praktika, 2010, Nr. 32.

¹³ Vokietijos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad teismas, kiekvieną kartą sprenddamas dėl konfiskavimo taikymo, turi atidžiai įvertinti bylos aplinkybių visumą proporcingumo principo kontekste. Tai darant, turi būti atidžiai vertinamas, pasveriamas padarytos veikos reikšmingumas, kaltininko kaltumo laipsnis ir poveikio, kurį asmeniui gali turėti turto konfiskavimas, stiprumas. Konfiskavimo poveikį apibūdina konfiskuotino turto vertė, jo igijimo aplinkybės ir šio turto reikšmė asmens gyvenime // Vokietijos Aukščiausiojo Teismo byla Nr. BGH 1 StR 118/16, 2016 m. gegužės 11 d. sprendimas dėl Liubeko žemės teismo nuosprendžio. Prieiga per internetą: <<https://www.brr-straftrecht.de/brr/1/16/1-118-16.php>>.

¹⁴ Vokietijos BK 74f straipsnis „Proporcingumo principas“ (2017 m. balandžio 13 d. redakcija) // BGBl.

II.1. NPP konfiskavimas kaip imperatyvas

Kaip minėta, Lietuvos baudžiamojo įstatymo raidė gan vienareikšmiškai įtvirtina NPP konfiskavimo ar NPP vertės išieškojimo iš nuteistų už nusikalstamos veikos padarymą asmenų imperatyvą.

Imperatyvų reikalavimo konfiskuoti NPP pobūdį yra pažymėję ir baudžiamojo įstatymo komentatoriai, komentavę įstatymą atitinkamai 2004 ir 2008 metais: „komentuojamos straipsnio dalies 1, 2 ir 3 punktuose nustatomi konkretūs atvejai, kai turtas privalo būti konfiskuotas: <...> 2) darant nusikalstamą veiką panaudoti pinigai ar kiti materialią vertę turintys daiktai“¹⁵; „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 72 straipsnyje nėra teismo nuožiūros taikant turto konfiskavimą. Teismas privalo konfiskuoti turtą, atitinkantį BK 72 straipsnio 2 dalies reikalavimus, t. y. teismui nustačius, kad asmuo neteisėtai praturtėjo ar panaudojo tam tikrus daiktus darydamas nusikalstamą veiką“¹⁶. Tiesa, pastarojo teiginio autorius V. Piesliakas ten pat nurodė atvejų, kada, nepaisant BK 72 straipsnio imperatyvo, iš nusikalstamos veikos gautas turtas nekonfiskuojamas – kai į jį yra nukreiptas ieškinyš dėl žalos atlyginimo¹⁷. Taigi, imperatyvas konfiskuoti turtą arba išieškoti jo vertę nebuvo visiškai suabsoliutintas, bet nurodyta išimtis nelietė NPP konfiskavimo atvejų.

Labai artimą anksčiau išdėstytai poziciją užėmė viena iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegijų, išnagrinėjusi vieną iš kasacinių bylų, kurioje buvo keliamas transporto priemonės konfiskavimo iš neblaivaus vairuotojo (BK 281 straipsnio 7 dalis) klausimas. Teismas nutartyje pažymėjo, kad „nuteistam asmeniui turto konfiskavimo baudžiamojo poveikio priemonė skiriama kartu su bausme (BK 42 straipsnio 6 dalis, 67 straipsnio 3 dalis), tokiais atvejais, remiantis BK 72 straipsnyje pateiktu teisiniu reguliavimu, įstatyme nurodyto turto konfiskavimas nepriklauso nuo teismo nuožiūros ir yra privalomas. Nuteisus asmenį pagal BK 281 straipsnio 7 dalį, automobilio kaip nusikalstamos veikos priemonės konfiskavimo privalomumas taip pat nekelia abejonių (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-392-699/2017). Išimtimi iš šios taisyklės galėtų būti tik tokie išskirtiniai atvejai, kai turto konfiskavimo taikymas būtų akivaizdžiai neproporcinga teisine priemone“ (kursyvas – šio straipsnio autoriaus)¹⁸.

I S. 872.

¹⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1–98 straipsniai). Ats. red. G. Švedas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 391.

¹⁶ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008, p. 233.

¹⁷ Ten pat, p. 239.

¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis byloje Nr. 2K-50-788/2018. Atkreiptinas dėmesys, kad šioje

Iš paskutinio citatos sakinio galime spręsti, kad kolegija vis dėlto pripažino, kad imperatyvo nelaiko absoliučiu, tačiau radikalios išimties (visiškas konfiskavimo netaikymas) leistinos tik specifiniais „akivaizdžiais“ atvejais. Ar šis griežtas požiūris tebegaliojotų, jei būtų kalbama ne apie tokį radikalų sprendimą kaip visišką konfiskavimo netaikymą, bet apie jo taikymą mažesne apimtimi, teismui nusprendus, kad konkrečioje byloje tiek visos NPP vertės konfiskavimas, tiek jos nekonfiskavimas nebūtų adekvatūs sprendimai?

II.2. NPP konfiskavimas kaip teismo diskrecija

Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, skirtingai nuo, pavyzdžiui, Vokietijos BK, nemini proporcingumo principo, o ir teisingumo principą mini tik bausmių, bet ne baudžiamojo poveikio priemonių kontekste (BK 41 straipsnio 2 dalies 5 p., 54 straipsnio 3 dalis). Tad kilus abejonių dėl baudžiamojo įstatymo imperatyvų, susijusių su turto konfiskavimo taikymu, proporcingumo ir teisingumo konkrečioje byloje, teismams tenka pasiremti aukštesnės galios teisės aktais, numatančiais šiuos konstitucinius principus – Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Konvencija bei jos pirmojo protokolo 1 straipsniu.

Vienoje iš bylų, kurioje LAT kolegija netaikė NPP konfiskavimo nuteistam už nusikaltimo padarymą asmeniui, taip pat buvo pasiremta minėtais principais. Ši, kaip ir kitos toliau aptariamoms žemesnių teismų bylos, gali būti pavyzdys, kokie atvejai teismų praktikoje priskiriami situacijoms, kuriose NPP konfiskavimas visa apimtimi nederėtų su proporcingumo ir teisingumo principais.

K buvo nuteistas pagal BK 281 straipsnio 7 dalį už tai, kad, būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, vairavo jo sugyventinei priklausančią „Audi A4“ (3100 Eur vertės). K kraujyje rasta 2,41 promilės etilo alkoholio.

Pirmosios instancijos teismas K paskyrė 50 MGL (1883 Eur) baudą ir uždraudė vairuoti transporto priemones dvejus metus. NPP konfiskavimo buvo nutarta netaikyti, o NPP vertės išieškojimo pagal BK 72 straipsnio 5 dalį klausimas byloje nebuvo keliamas. Apeliacinės ir kasacinės instancijos teismai nuosprendį paliko nepakeistą.¹⁹

Transporto priemonė nebuvo konfiskuota, kadangi tam nebuvo pagrindų. Pirma, „Audi A4“ priklausė ne K, o jo sugyventinei ir pagal civilinės teisės nuostatas nebuvo

citatoje LAT kolegija aptaria konfiskavimo imperatyvą iš nuteisto asmens. Byloje buvo pabrėžtas skirtingas konfiskavimo privalomumo reguliavimas situacijose, kai asmuo yra nuteistas ir kai jis ar ji yra atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės. Pastaruoju atveju LAT kolegija konkurenciją tarp BK 72 straipsnyje numatyto imperatyvo konfiskuoti NPP ir BK 67 straipsnyje numatytos teismo teisės spręsti dėl baudžiamojo poveikio priemonių taikymo išsprendė pastarosios nuostatos naudai.

¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis byloje Nr. 2K-34-699/2018.

jos ir K bendroji jungtinė nuosavybė. Antra, teismai konstatavo, kad sugyventinė nežinojo ir negalėjo numanyti, kad K pasiskolintą automobilį vairuos išgėręs, kadangi byloje nebuvo duomenų, kad taip būtų nutikę kada nors anksčiau.

Kita vertus, pagrindas nekonfiskuoti NPP buvo gana formalus – K su sugyventine jau nemažai metų gyveno kaip šeima (augina penkis vaikus, iš kurių trijų tėvas yra K), ir jeigu šie santykiai būtų buvę formalizuoti registruojant santuoką, teigti, kad automobilis nepriklausė K, nebūtų pagrindo. Dėl to labai sveikintina, kad teismai, motyvuodami sprendimą netaikyti konfiskavimo, rėmėsi ir kitais – turiningaisiais – argumentais, kylančiais iš proporcingumo ir teisingumo principų. Kaip turiniginieji argumentai buvo nurodyta tai, kad šeima augina tris mažamečius ir vieną nepilnametį vaiką (penktasis jau sulaukęs pilnametystės), be to, sugyventinė yra vaiko priežiūros atostogose ir dėl to automobilio konfiskavimas gali sukelti nepagrįstai didelių sunkumų visai šeimai. Šeima gyvena atokioje vietovėje, kurioje vien iki artimiausios parduotuvės yra trys kilometrai kelio, nekalbant apie kitas vaikus auginančias šeimas svarbias įstaigas. Buvo paminėta ir tai, kad dėl byloje pritaikytų sankcijų šeima jau pateko į sunkią socialinę padėtį, nes, nuteistajam K atėmus teisę vairuoti transporto priemonę, jis neteko vairuotojo darbo (reikėtų nepamiršti ir paskirtos 1883 EUR baudos poveikio šeimos finansinei padėčiai). LAT kolegija netgi pripažino, kad išieškoti konfiskuotino turto vertę ar jos dalį nebūtų labai realu (tiesa, turėdama galvoje ne nuosprendžio dalies įvykdymo perspektyvas, bet sugyventinės galimybes išieškoti iš K konfiskavimo atveju patirtinos žalos atlyginimą). Atsižvelgdami į šias aplinkybes teismai netaikė automobilio konfiskavimo kaip galėjusios būti neproporcingai griežtos ir pernelyg baudžiančios visą šeimą priemonės (pasak LAT kolegijos, sugyventinės automobilio konfiskavimas galėtų būti prilyginamas netgi jos nubaudimui). Automobilio vertės išieškojimo klausimas iš K (faktiškai iš jo daugiavaikės šeimos) byloje nebuvo svarstytas.

Kitose apeliacinės instancijos teismų nagrinėtose bylose, kuriose buvo nuspręsta iš nuteistųjų nekonfiskuoti transporto priemonių ir neišieškoti jų vertės, motyvuojant tokius sprendimus buvo remiamasi iš esmės analogišku aplinkybių rinkiniu, išskyrus tai, kad buvo daugiau dėmesio kreipiama į transporto priemonių vertes, kurios buvo kur kas didesnės. Tipinė aplinkybių, kuriomis buvo grindžiami sprendimai netaikyti BK 72 straipsnio, kombinacija buvo 1) pernelyg griežtas ir baudžiantis, įvertinus pažeidimo sunkumą ir kaltininko asmenybę, turtinių sankcijų (baudos ir konfiskavimo ar NPP vertės išieškojimo) poveikis kaltininkui, 2) grėsmė, kad sankcijų našta gali turėti labai sunkių pasekmių nuteistųjų auginamų nepilnamečių vaikų ir kitų jų šeimos narių interesams, ypač jei kaltinamieji pagal profesiją buvo vairuotojai ir dėl padaryto nusikaltimo neteko darbo.

Apie pirmąją aplinkybių grupę pasakytina, kad teismai nusikaltimo pavojingumą ir kaltininko asmenybę, kitas BK 54 straipsnyje numatytas aplinkybes įvertina pa-

skirdami šioms aplinkybėms adekvačią, proporcingą baudą. Dėl to paskirtą baudą kelis kartus viršijanti išieškotinos NPP vertė kelė visiškai suprantamų abejonių dėl tokio griežtumo turbinės sankcijos proporcingumo²⁰.

1 lentelė. Apygardų teismų bylos, kuriose nuteistiesiems nebuvo pritaikytas NPP konfiskavimas

Bylos Nr. ir nusikaltimo kvalifikacija	Bauda	NPP vertė	Ankstesni analogiški pažeidimai	Vaikų išlaikymas	Darbo netekimas
1A-709-634/2017 BK 281 str. 7 d.	3389,40 Eur 90 MGL	9221 Eur	Nėra	Du nepilnamečiai	Taip
1A-625-497/2017 BK 281 str. 7 d.	1506,40 Eur 40 MGL	7040 Eur	Nėra	Ne	N. d.
1A-619-634/2017 BK 281 str. 7 d.	753,20 Eur 20 MGL	22008 Eur	Nėra	Du mažamečiai	N. d.

Antai Vilniaus apygardos teismas sprendimo motyvuose nurodė, kad „transporto priemonės konfiskavimas <...> taptų iš esmės dar viena bauda, kurios dydis, atsižvelgiant į automobilio vertę – 7 040 Eur – (b. l. 20) beveik penkis kartus viršija paskirtos galutinės baismės dydį. Tokia situacija šiuo konkrečiu atveju – atsižvelgiant į nuteistojo asmenybę charakterizuojančią medžiagą (kad nėra teistas, pirmą kartą traukiamas atsakomybėn už vairavimą neblaiviam, savo poelgį vertina blogai) – neatitiktų teisingos pusiausvyros tarp viešojo intereso poreikių ir asmens teisių bei protingumo kriterijų, dėl to BK 72 straipsnyje numatyta baudžiamojo poveikio priemonė netaikytina“²¹. Kauno apygardos teismas konstatavo, kad „nagrįnėjama atveju G. M. jau yra nubaustas, jam paskirta galutinė 20 MGL (753,20 Eur) dydžio bauda, kuri, įvertinus G. M. asmenybę ir padaryto nusizengimo pobūdį, yra laikoma proporcinga. <...> Nuteistasis išlaiko du nepilnamečius vaikus (3 ir 13 metų). Jo mėnesinis darbo užmokestis siekia 420–450 Eur. Taigi automobilio „MAN TDX“ vertę atitinkanti pinigų suma – 22 008,69 EUR – sudaro daugiau nei 48 mėnesių G. M. pajamas. Įvertinusi visas šias aplinkybes teisėjų kolegija sprendžia, kad konstituciniai teisingumo, sąžiningumo, protingumo, proporcingumo ir kiti principai būtų iškreipti, jei būtų taikomas transporto priemonės konfiskavimas ar konfiskuotiną turtą atitinkančios pinigų sumos išieškojimas pagal byloje nustatytas aplinkybes“²².

²⁰ Turbūt nekyla didesnių abejonių, kad konfiskuotino turto vertės išieškojimas daugiausia yra baudžiamojo pobūdžio, o jo prevencinis pobūdis yra tik netiesioginis. Kad ir NPP konfiskavimas turi labai ryškų baudžiamąjį pobūdį, o jo prevencinis efektas neretai yra ribotas ir trumpalaikis, išsamiai argumentuojama monografijoje *Bikelis S. et al.*, 2017, p. 132–142.

²¹ Vilniaus apygardos teismo byla Nr. 1A-625-497/2017.

²² Kauno apygardos teismo byla Nr. 1A-619-634/2017.

II.3. NPP dalies konfiskavimas ar jos vertės dalies išieškojimas

Ankstesniame skyriuje buvo pateikti pavyzdžiai, kai teismai įgyvendino savo diskreciją ir visiškai netaikė NPP konfiskavimo ar jos vertės išieškojimo. Turint galvoje imperatyvaus pobūdžio reguliavimą mūsų baudžiamajame įstatyme, tai gana radikalūs sprendimai, kurie, kaip minėta, pasak vienos iš LAT kolegijų, galimi tik išimtiniais atvejais, t. y. nustatčius byloje „kritinę masę“ labai svarių aplinkybių, kurios leistų daryti išvadą, kad NPP konfiskavimas ar jos vertės išieškojimas visa apimtimi prieštarautų proporcingumo principui.

Manytina, kad pagrindas ne tokiems radikaliems sprendimams – NPP dalies konfiskavimui ir ypač jo vertės dalies išieškojimui – galėtų pasitaikyti dažniau. Kaip minėta, tai būtų tokios situacijos, kai, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, visos NPP konfiskavimas ar jos visos vertės išieškojimas iš asmens, teismo vertinimu, būtų pernelyg griežtas, proporcingumo ir teisingumo principams prieštaraujantis sprendimas, tačiau visiškai netaikyti šios baudžiamojo poveikio priemonės būtų pernelyg švelnu ir dėl to neteisinga.

Pirmajame skyriuje buvo pateikti keli pavyzdžiai, kada dalinis NPP (vertės) konfiskavimas galėtų būti optimalus sprendimas²³. Antai kontrabandos gabenimo šilumvežiu arba viename iš sąstato vagonų atveju visos transporto priemonės vertės išieškojimas iš kontrabandos bendrininko – mašinisto būtų pernelyg griežta, neadekvati sankcija²⁴. Tačiau jeigu kaltininkas būtų visiškai „atleistas“ nuo tokios baudžiamojo poveikio priemonės, jo veikos teisinis įvertinimas būtų kur kas švelnesnis nei asmens, kuris labai panašiomis aplinkybėmis kontrabandą gabena mažiau vertinga transporto priemone ir kurios nekonsfiskuoti ar neišieškoti jos vertės teismas neturėtų pagrindo. Taip kiltų grėsmė pažeisti asmenų lygybės ir teisingumo principą. Tokia pat loginė seka galiotų ir transporto priemonių vairavimo neblaiviam bylose (ypač kai vairuojami didelės vertės vilkikai, nauji automobiliai ir pan.), ir kitose bylose dėl nusikaltimų, kuriems padaryti pasitelkiamos NPP, kai bylos aplinkybės rodytų, kad visos NPP vertės išieškojimas iš kaltinamojo būtų aiškiai neproporcingas.

Dalies NPP vertės išieškojimas galėtų padėti išvengti teisingumo principo pažeidi-

²³ Monografijoje *Bikelis S. et al.* (2017, p. 142–146) pateikiama nemažai pavyzdžių iš teismų praktikos bylose dėl neteisėto disponavimo akcizinėmis prekėmis, kuriose buvo sprendžiama, ar konfiskuotina visa NPP (jos vertė), ar tik jos dalis. Dažniausiai klausimų kildavo, ar konfiskuotinas vilkikas su puspriekabe, ar tiktai puspriekabė (kai cigaretės gabenamos slėptuvėse puspriekabėje), arba tiktai vilkikas (kai nelegalus kroviny gabenamas vairuotojo kabinoje). Analogiškos neretos situacijos buvo bylose dėl kontrabandos geležinkelio, kuriose, tiesa, teismai ir prokurorai ignoravo konfiskavimo klausimus, kur galėjo būti sprendžiama (bet to nebuvo daroma), ar konfiskuotinas tik vagonas ar cisterna, kurioje gabentos cigaretės, ar tik šilumvežis (kai cigaretės gabenamos mašinisto kabinoje ar kitur šilumvežyje), ar visas traukinys.

²⁴ Šilumvežio, nekalbant apie visą traukinį, vertė gali būti ir keli milijonai eurų.

dimo, kai sprendžiama dėl bendrininkų padaryto nusikaltimo NPP vertės išieškojimo. Teismui nesvarstant galimybės išieškojimą taikyti dalimis iš kiekvieno bendrininko, gali susidaryti situacijos, kai visa konfiskavimo našta užkeliama tik vienam iš jų (paprastai vairuotojui, nors jis gali būti tik antraeilės reikšmės nusikaltimo vykdytojas).

V ir D buvo nuteisti kaip bendrininkų grupės nariai pagal BK 25 straipsnio 2 dalį ir 199² straipsnio 1 dalį už tai, kad neteisėtai disponavo cigaretėmis. D vilkiku „MAN“ pavežė 4000 pakelių cigarečių ir jas išmetė nurodytoje vietoje, o V, kuris buvo cigaretės užsakęs iš tyrimo metu nenustatyto tiekėjo A, išmestas cigaretes paėmė ir karučiu gabeno prie automobilio „Peugeot“, prie kurio buvo sulaikytas.

Atsižvelgdamas į aplinkybių visumą, teismas skyrė cigarečių užsakovui V 100 MGL (3766 EUR) baudą, o vairuotojui D – 78 MGL (2937 EUR) baudą.

Papildomai teismas vien tik iš D priteisė 24 460 EUR vilkiko „MAN“ vertės, t. y. papildomai pritaikė baudžiamąją priemonę, daugiau kaip aštuonis kartus griežtesnę, nei jam paskirtoji bausmė. Iš viso D buvo paskirta daugiau kaip 7 kartus didesnė turtinė sankcija (27 397 EUR), nei jo bendrininkui V, kurio vaidmuo darant nusikaltimą buvo reikšmingesnis.²⁵

Šioje byloje teismui tiesmukai pritaikius baudžiamojo įstatymo imperatyvą dėl NPP vertės išieškojimo, pritaikytų sankcijų našta D kelia abejonių dėl jos proporcingumo. Kartu kyla abejonių ir dėl to, ar nebuvo prasilenkta su principu, teigiančiu, kad už panašaus pavojingumo veiką turėtų būti taikoma panašaus griežtumo atsakomybė, t. y. teisingumo principu.

Vienas iš kelių, kuriuo panašiose situacijose būtų galima priimti tiek su proporcingumu, tiek su teisingumu principu derantį sprendimą, būtų NPP vertės dalies išieškojimas tiek iš vieno, tiek iš kito bendrininko, konkrečiau dalį parenkant įvertinus bylos aplinkybes minėtų principų kontekste. Toks sprendimas visiškai derėtų su įstatymo raide. BK 72 straipsnyje yra nurodoma teismui priteisti konfiskuotino turto vertę iš kaltininko. Bendrininkavimo atveju kaltininkai yra visi bendrininkai.

Konfiskuojant vienam iš bendrininkų nuosavybės teise priklausančią NPP, pvz., automobilį, kuriuo neteisėtai gabentos cigaretės, visa konfiskavimo našta gultų ant NPP savininko. Teismas, regis, neturėtų galimybės šios naštos teisingai paskirstyti tarp bendrininkų, nebent atsižvelgtų į šią aplinkybę parinkdamas bausmes. Tačiau tai neturėtų būti priežastis nepriimti teisingo sprendimo tuomet, kai konfiskavimo našta paskirstyti remiantis teisingumo principu yra įmanoma, t. y. nusprendus iš kaltininkų išieškoti NPP vertę.

²⁵ Kauno apygardos teismo byla Nr. 1-206-634/2017.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Dalies nusikaltimo padarymo priemonės konfiskavimo ar dalies jos vertės išieškojimo galimybė (ir kartais būtinybė) nuosekliai išplaukia iš konstitucinių proporcingumo ir teisingumo principų. Toks sprendimas gali padėti pašalinti trūkumus, kuriais tam tikromis aplinkybėmis gali pasižymėti kraštutiniai sprendimai – konfiskuoti visą NPP priemonę ar išieškoti visą jos vertę arba visiškai netaikyti šių priemonių.

Bendrininkavimo atveju siūlytina tolygiai paskirstyti nusikalstamos veikos padarymo priemonės vertės išieškojimo našta visiems bendrininkams, atsižvelgiant į jų vaidmenį ir kitas bylos aplinkybes. Kartu būtina užtikrinti, kad iš kiekvieno bendrininko priteisiama nusikalstamos veikos padarymo priemonės vertės dalis (taip pat ir jam ar jai paskirtų priemonių visuma) būtų proporcinga jo atsakomybės laipsniui.

LITERATŪRA

I. Teisės aktai

1. Baudžiamojo proceso kodeksas // Valstybės žinios, 2002-04-09, Nr. 37-1341.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 47, 176, 220, 221, 272, 273, 281, 284 straipsnių pakeitimo įstatymas // Teisės aktų registras, 2015-07-10, Nr. 11240.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 47, 176, 220, 221, 272, 273, 281, 284 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XII-1871 9 straipsnio pakeitimo įstatymas // Teisės aktų registras, 2016-03-29, Nr. 6428.
4. Vokietijos Federacijos baudžiamasis kodeksas (Strafgesetzbuch (StGB)) // Neugefasst durch Bek. v. 13.11.1998 I 3322; zuletzt geändert durch Art. 1 G v. 30.10.2017 I 3618.
5. Vokietijos Federacijos įstatymas dėl baudžiamųjų turtinių priemonių reformos - Gesetz zur Reform der strafrechtlichen Vermögensabschöpfung vom 13. April 2017 (BGBl. I S. 872).

II. Mokslinės publikacijos

6. *Bikelis S., Giedrytė-Mačiulienė R., Mickėnienė I., Venckevičienė J.* Cigarečių neteisėta apyvarta: kompleksinė reiškinių ir kontrolės priemonių analizė. Monografija. Vilnius: Eugrimas, 2017.
7. *Bikelis S. (ats. red.), Čėpytė B., Girdauskas M., Medelienė A., Mulevičius M., Simaitis R., Žėkas T.* Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Klasikiniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Kolektyvinė monografija. Vilnius: Justitia, 2014.
8. *Bikelis S.* Permąstant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (II). Kon-

fiskavimo ir mokesčių priemonių taikymo klausimai // Teisės problemos, 2013, Nr. 1(79), p. 43–57.

9. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1–98 straipsniai). Ats. red. G. Švedas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
10. *Paužaitė R.* Iš nusikalstamos veikos gautas turtas kaip konfiskuotino turto rūšis // *Jurisprudencija*, 2009, Nr. 4(4), p. 195–214.
11. *Piesliakas V.* Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008.

III. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimai

12. EŽTT sprendimas byloje *Sun prieš Rusiją* (pareiškimo Nr. 31004/02).
13. EŽTT sprendimas byloje *Ismaylov prieš Rusiją* (pareiškimo Nr. 30352/03).
14. EŽTT sprendimas byloje *James prieš Jungtinę Karalystę* (pareiškimo Nr. 8793/79).

IV. Konstitucinio Teismo nutarimai

15. Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 5 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos bankų įstatymo, Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo, Lietuvos Respublikos finansinio tvarumo įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso kai kurių nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*, 2013, Nr. 73-3679.
16. Konstitucinio Teismo 2013 m. gruodžio 20 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo (2007 m. lapkričio 22 d. redakcija) 33 straipsnio 6 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // *Valstybės žinios*, 2013, Nr. 133-6792.

IV. Lietuvos Respublikos teismų praktika

17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis byloje Nr. 2K-34-699/2018.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis byloje Nr. 2K-50-788/2018.
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis byloje Nr. 2K-7-304-976/2016.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis byloje Nr. 2K-7-130-699/2015.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis byloje Nr. 2K-P-100-222/2015.
22. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis byloje Nr. 1A-201/2013.
23. Kauno apygardos teismo nuosprendis byloje Nr. 1A-619-634/2017.
24. Kauno apygardos teismo nuosprendis byloje Nr. 1A-709-634/2017.

25. Šiaulių apygardos teismo nuosprendis byloje Nr. 1-73-300/2009.
26. Vilniaus apygardos teismo nuosprendis byloje Nr. 1A-625-497/2017.
27. Vilniaus apygardos teismo nuosprendis byloje Nr. 1A-560-312/2017.

IV. Kiti šaltiniai

28. Vokietijos Aukščiausiojo Teismo byla Nr. BGH 1 StR 118/16, 2016 m. gegužės 11 d. sprendimas dėl Liubeko žemės teismo nuosprendžio.
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teismų praktikos apibendrinimo departamentas, Teismų praktikos taikant turto konfiskavimą (BK 72 straipsnis) apžvalga // Teismų praktika, 2010, Nr. 32.

Dr. Skirmantas BIKELIS
Law Institute of Lithuania

CONFISCATION OF PART OF CRIME INSTRUMENTALITIES OR PART OF THEIR VALUE AND PRINCIPLE OF PROPORTIONALITY

Summary

The article discusses the spectrum of possible legal frameworks and decisions in the field of confiscation of the instrumentalities of the offence in the light of the constitutional principles of proportionality and equality.

Having legal imperative in the Criminal Code to confiscate instrumentalities in every case where accused person is convicted, until recent years employment of the constitutional principle of proportionality for the challenging of this imperative has been traditionally very rare and legal thinking has been rather undeveloped in this field. With the criminalization of drunk driving in the beginning of 2017, the problem of proportionality of confiscation of the instrumentality (a car) became the subject of the judicial reasoning rather often.

The article discusses recent judicial practice and explores the reasoning in favor of confiscation of the instrumentalities of the offence and against it. The author argues that dilemma of confiscation or non-confiscation may not be sufficient to reach the fair decision in many cases and the confiscation of part of instrumentalities (or even more often – of the part of the value of the instrumentalities) could often be the fair, proportionate and balanced decision.

Moreover, the author challenges judicial practices where the whole burden of confiscation is being placed on only one of the accomplices. He argues that principle of fairness requires to distribute the burden of confiscation (at least – confiscation of the value of the instrumentality) in fair and proportionate manner among accomplices with regard to their role in the offence and to all the circumstances of the particular case.